

STAROVĚKÉ

BÁJE

A POVĚSTI

EDUARD PETIŠKA

Eduard Petiška

Starověké báje a pověsti

Knižně vychází pod názvem Příběhy na které svítilo slunce

Vydalo Education s.r.o. v roce 2013 jako svou 5. elektronickou publikaci.

education@petiska.cz

Copyright (c) Eduard Petiška 2013

Copyright obálka (c) Jakub Mareš 2013

1. elektronické vydání.

ISBN 978-80-87781-09-8 (PDF)

Obsah

Kdo chce uslyšet

První příběh
VYPRÁVÍ, JAK SI EGYPTĀNÉ PŘED DÁVNÝMI LETY PŘEDSTAVOVALI ZROZENÍ
ZEMĚ A LIDÍ A JAK SLUNCE POPRVÉ VYŠLO NA SVOU POUŤ

Druhý příběh
VYPRÁVÍ O VLÁDĚ DOBRÉHO BOHA USÍRA, O VĚRNÉ LÁSCE JEHO MANŽELKY
ÉSET A O KRUTÉM ČINU ZLÉHO BOHA SUTECHA

Třetí příběh
UKAZUJE UČENOST KRÁLOVSKÉHO SYNA SETNA, VYPRÁVÍ O
NEUVĚŘITELNÝCH KOUZLECH A ZÁHADÁCH A TAKÉ O JEDNÉ DÁVNÉ PRAVDĚ

Čtvrtý příběh
NÁS ZAVEDE S MOUDRÝM SIUSIREM DO ZÁPADNÍ ŘÍŠE MRTVÝCH

Pátý příběh
VYPRÁVÍ O DVOU BRATRECH, BAŤOVI A ANUPOVI, O KŘIVDĚ A NEÚPROSNÉ
SPRAVEDLNOSTI

Šestý příběh
O DOBYTÍ MĚSTA JOPPY EGYPTSKOU LSTÍ

Sedmý příběh
VYPRÁVÍ O EGYPTSKÉM ROLNÍKU CHUENANUPOVI, KTERÝ ŘEČNIL, ABY SE
DOVOLAL PRÁVA

Osmý příběh
O NEUVĚŘITELNÝCH DOBRODRUŽSTVÍCH TROSEČNÍKA NA OČAROVANÉM
OSTROVĚ UPROSTŘED MOŘE

Devátý příběh
VYPRÁVÍ O EGYPTSKÉM PRINCI, KTERÝ UTÍKAL PŘED SVÝM OSUDEM

Desátý příběh
O BOHATÉM EGYPTSKÉM KRÁLI A CHYTRÉM ZLODĚJI

Jedenáctý příběh
VYPRÁVÍ, JAK PODLE STAROVĚKÉ MEZOPOTAMSKÉ BÁJE BYL STVOŘEN SVĚT
Z TĚLA BOHYNĚ A ČLOVĚK Z KRVE BOHA

Dvanáctý příběh
O SESTUPU MEZOPOTAMSKÉ BOHYNĚ IŠTAR DO PODSVĚTÍ

Třináctý příběh

VYPRÁVÍ O VLADAŘI MEZOPOTAMSKÉHO MĚSTA KIŠE ETANOVI, KTERÝ SE VZNESL DO POVĚTRÍ

Čtrnáctý příběh

O MEZOPOTAMSKÉM KRÁLI GILGAMEŠOVI, KTERÝ SE VYDAL HLEDAT NESMRTELNOST

Patnáctý příběh

O TOM, JAK VZNIKL PODLE IZRAELCŮ SVĚT A VŠECHNY JEHO DIVY A KTERAK PRVNÍ LIDÉ DOSTALI DAREM RÁJ A JAK HO POZBYLI

Šestnáctý příběh

V NĚMŽ POPRVÉ ČLOVĚK ZABIJE ČLOVĚKA A PŘIJME ZA TO TREST

Sedmnáctý příběh

O NESMÍRNÉ POTOPE SVĚTA, O NOEMOVI A JEHO ARŠE

Osmnáctý příběh

O STAVBĚ OBROVSKÉ BABYLÓNSKÉ VĚŽE A O ZMATENÍ JAZYKŮ

Devatenáctý příběh

VYPRÁVÍ O PODIVUHODNÉM ŽIVOTĚ ABRAHÁMOVĚ A O JEHO SYNU IZÁKOVI

Dvacátý příběh

O OSUDU MĚSTA SODOMY, O OTCI LOTOVI, JEHO DCERÁCH A O SMUTNÉM MOŘI, KTERÉMU SE ŘÍKÁ MRTVÉ MOŘE

Dvacátý druhý příběh

O MOJŽÍŠOVI, EGYPTSKÝCH RANÁCH A DLOUHÉ STRASTIPLNÉ CESTĚ DO ZEMĚ ZASLÍBENÉ

Dvacátý třetí příběh

VYPRÁVÍ O NEJVĚTŠÍM IZRAELSKÉM SILÁKU SAMSONOVI

Dvacátý čtvrtý příběh

O SAULOVI, KTERÝ HLEDAL OSLICE, A NALEZL KRÁLOVSTVÍ, A O ŽIVOTĚ SLAVNÉHO IZRAELSKÉHO KRÁLE DAVIDA

Dvacátý pátý příběh

VYPRÁVÍ O MOUDROSTI IZRAELSKÉHO KRÁLE ŠALOMOUNA, O STAVBĚ JERUZALÉMSKÉHO CHRÁMU A O KRÁLI DUCHŮ ASMODEOVI

Dvacátý šestý příběh

O JONÁŠOVI, KTERÝ PRCHAL PŘED ROZKAZEM BOHA JAHVA, BYL POHLCEN
OHROMNOU RYBOU A KÁZAL V MĚSTĚ NINIVE

Dvacátý sedmý příběh
VYPRÁVÍ O STATEČNÉ DÍVCE JUDIT, KTERÁ SE VYDALA ZACHRÁNIT SVÉ
KRAJANY PŘED MOCNÝM NEPŘÍTELEM

Dvacátý osmý příběh
O SMUTNÉM KONCI MĚSTA JERUZALÉMA, O PROROKU JEREMIÁŠOVI, O
BABYLÓNSKÉM ZAJETÍ, KRÁLI NABUKADNESAROVI A PROROKU DANIELOVI

Památce

**Bedřicha Hrozného
Františka Lexy**

A tak, jako přírodovědci prohlašují duhu za obraz slunce, který získává na pozadí mraku barvy, tak bývá pověst obrazem nějaké pravdy, která svůj smysl zrcadlí v něčem jiném.

Plutarchos

Kdo chce uslyšet

Kdo chce uslyšet prastaré příběhy dávných věků, ať otevře tuto knihu a začne číst. Sestoupíme spolu o tři až pět tisíciletí do minulosti a vkročíme do krajín zahříváných od nepaměti prudkými slunečními paprsky. Jsou to krajiny, kde voda byla velkým darem a slunce mívalo podpobu mocného boha.

Kdysi v těch dávných dobách se rozkládala v severovýchodní Africe, při veliké řece Nilu, bohatá říše

Egypt

Vrátíme se spolu na břehy starověkého Nilu. Rozhrňme tiše nilské rákosí a rozhlédněme se. Po lesklé hladině řeky plují rybářské čluny z pevně svázaných stonků papyru, štíhlé osobní lodi úředníků egyptského krále, široké nákladí lodi s nákladem velkých žulových kvádrů pro stavbu pyramidy i zelinářská loďka s hromadou čerstvé zeleniny. Teď se objevila loď s plachtou, na přídi stojí lodivod a měří olovnicí hloubku vody, neboť řeka má mnoho mělčin a písčin, které je třeba obeplout. Po lodní stříšce pobíhá několik opic. Obchodník, kterému loď patří, koupil opice na jihu a jsou na prodej jako kožešiny, slonovina a ostatní zboží uložené na lodi. Ze zákrutu se vynořila nádherná loď, vytesaná z velikých libanonských cedrů., pobitá na bocích třpytným zlatem a ozdobená od příde k zádi zlatými beraními hlavami. Je to loď zasvěcená některému z mnoha starých egyptských bohů a patří kněžím jeho chrámu. Nad hladinou Nilu se nese zpěv rybářů, zatahujících sítě. Mají radost z dobrého lovu. Po břehu kráčí obezřele skupina lovců s chrty. Obcházejí místa, kde se vyhřívají krokodýlové, i místa, kde by mohli narazit na hrocha. Dnešní lov nemá být nebezpečný. Dnes chtějí lovci bojovat proti krokodýlům čarovnými říkadly a ne zbraněmi. Vydali se lovit volavky.

Lovci přešli a je slyšet pouze jednotvárné vrzání vahadel na nedalekém poli. Otroci čerpají nilskou vodu na pole svého pána. Nil se sice každý rok rozvodňuje a přináší s sebou úrodnou černou hlínu, ale slunce vysouší vláhu z polí.

V horkém vzduchu se chvěje v dálce obraz pyramid, obrovských náhrobků, které si dávají

egyptští králové stavět už za svého života. Pyramida chrání královo tělo, mumii, i poklady, které s sebou vzal do hrobu.

Nad Nilem, otcem bohů a lidí, dárcem úrody, pochoduje po cestě oddíl vojska s kopími a štíty. Míjí oslí spřežení, na němž jsou připevněna nosítka nějakého boháče. Boháč sedí v nosítkách a za ním jdou sluhy a ovívají ho vějířem. Vojáci a oslí spřežení se zastavují. Proti nim postupuje veliké množství lidí. Dopravují k Nilu ohromnou, skoro sedmimetrovou alabastrovou sochu. Socha je připoutána k saním, aby z nich nesklouzla. Od čela saní vedou čtyři lana a každé lano táhnou čtyřicet tři muži. Na kolenou sedící sochy stojí muž. Tleskáním do dlaní udává těm, kteří táhnou, kdy

mají zabrat. Seběhla se i spousta zvědavců. K břehu přirazila loď a čeká na svůj náklad. Odveze sochu ke staveništi nového velikého chrámu.

Stěny chrámu už stojí. Pokrývají je spousty obrázků, obrázkové písmo — hieroglyfy.

Až se po mnoha staletích zastaví před těmi stěnami žasnoucí poutník, bude už část nápisů zničena nebo porušena sluncem a větrem. A tomu, co nezničil čas, poutník neporozumí, neboť nebude člověka, který by dovedl staroegyptské písmo číst.

Teprve v minulém století odhalili lidé znovu zapomenuté tajemství starých egyptských znaků. Z tmy zapomenutí vystoupil i staroegyptský písař. Psával rákosovým perem na svitky nebo listy papyru.

Papyrové svitky vyráběli Egyptané z močálovité rostliny nazývané papyrus. Vnitřek stvolů se rozřezával na pruhy, pruhy se na sebe přikládaly křížem, slepovaly a lisovaly.

Vrátíme se po stupních staletí zpátky do dob před několika tisíci lety, kdy staří Egyptané uctívali boha slunce, ale také do doby počátků velkolepého stavitelského umění, řemesel a do doby počátků lékařské vědy a astronomie, k pramenům lidské vzdělanosti.

Staré egyptské příběhy této knihy jsou zpracované podle překladů ze starých papyrů, podle zlomků i úryvků různých písemných památek i podle zpráv a pověstí starověkých řeckých spisovatelů.

Země, jejíž prastaré příběhy budeme číst po egyptských bájích a pověstech, leží v Asii při Perském zálivu a jmenuje se starověkým jménem

MEZOPOTÁMIE

Mezopotámií ji nazvali kdysi Řekové. Její jméno znamená krajinu mezi řekami. Starověké mezopotamské říše vznikaly a zanikaly kolem dvou velkých řek Eufratu a Tigridu.

Rozhrňme rákosí řeky Eufratu a s ním i pět tisíciletí, která nás dělí od mezopotamského starověku.

Na hladině řeky se pohupují plavidla upletená z vrbového proutí a potažená koží nebo

vory nadlehčované měchy ze skopové kůže. Někde při břehu se váhavě otáčí na vlnách zvláštní košík z rákosí. Uvnitř je potřený asfaltem, aby do něho nevnikala voda. V košíku leží nemluvně. Jeho matka je tajně svěřila řece, aby plulo vstříc neznámému osudu. Z břehu pozoruje podivný košík s dítětem nosič vody Akki. Naklání se nad

hladinu s dlouhou tyčí a pokouší se košík přitáhnout ke břehu. Konečně zachytil zvláštní plavidlo s dítětem, vleče je k sobě a zvedá dítě do náruče. Tím činem zasáhl podle pověsti chudý nosič vody do dějin své země. Chlapec, kterého kdysi přinesla řeka, se vyučil u Akkiho zahradníkem a dospěl v urostlého muže. Sama bohyně Ištar si ho zamilovala a pomohla mu ke královskému trůnu a k velikým vítězstvím nad nepřáteli.

Dnes už víme, že král, o němž pověst vypráví, opravdu žil. Jmenoval se Sargon a založil

velikou říši. Dnes už také dovedeme číst staré mezopotamské písmo, které upadlo v zapomenutí podobně jako písmo egyptské.

Když se obrátíme zády k řece, spatříme háje štíhlých datlových palem. Datlová palma byla ve starověku stejně jako dnes pro tento kraj velikým dobrodiním. Ze šťávy datlí dovedli už ve starověku připravit med i ocet, datlová jádra zužitkovali jako krmivo i topivo a nazmar nepřišly ani listy a lýko. A palmové dřevo, třebaže nemá vynikající vlastnosti, bylo vždy hledané v zemi, kde byl nedostatek dřeva i kamene.

Projdeme palmovým hájem a z dálky už vidíme město, jeho obrovské hradby a opevnění. Do starověkého města můžeme vejít bránou z cedrového dřeva pobitého mědí. V ulicích proudí čilý život, rozléhá se volání obchodníků a klepání, cinkání a sykové zvuky broušeného ostří nám oznamují, že se blížíme k dílnám řemeslníků. A když zvedneme hlavu, spatříme zvláštní stavbu. Vysoko nad budovy města se tyčí stupňovitá věž chrámu, zikkurat, a ohromuje věřící svou mohutností. Nejslavnější a největší byl zikkurat města Babylónu, babylónská věž. Podle staré báje ji postavili bohové nejvyššímu babylónskému bohu Mardukovi, aby v jejím vrcholku bydlil. Ve skutečnosti ji stavěli otroci, kteří se ve starověku zúčastňovali všech velikých staveb. Kolem takového zikkuratu stály domy,

které se o velkých svátcích naplnily poutníky. Poutníci tu přespávali a chystali se na slavné procesí.

Sláva těch měst pominula, zapomnělo se na ně, a co se zvědavý čtenář o nich dočetl v bibli nebo u starověkých spisovatelů, připomínalo pohádky. Teprve v minulém století se začali evropští archeologové zajímat o zvláštní návrší, která nacházeli na území starých mezopotamských říší. Pustili se s houfem domorodých dělníků do výkopů a ukázalo se, že kopce jsou umělé. To na rozvaliny starověkých staveb ulehl za dlouhé věky prach a písek.

Novodobí badatelé zprvu jásali nad objevy soch, reliéfů, zbraní a šperků a nijak zvlášť nedbali o spoustu hlíněných tabulek s podivnými znaky. Znaky na tabulkách připomínaly ptačí stopu a zdály se naprosto nesrozumitelné. První nálezci těchto tabulek nevěděli, že drží v ruce staré záznamy zapsané klínovým písmem.

Klínové písmo dali národům obývajícím mezopotamskou oblast Sumerové, národ, který obýval jižní část Mezopotámie. A hlínu?

V Mezopotámii byl nedostatek kamene a dřeva, ale hlíny bylo vždycky dost. Hlínu přinášely i řeky Eufrat a Tigris při pravidelných zúrodnujících záplavách. Z hlíny se vyráběly cihly, sušily se na slunci, později i vypalovaly, z hlíny se vyráběly nádoby, sudy, lampičky a mnoho jiných potřebných předmětů.

Na hlínu se i psalo.

Sumerský nebo babylónský písař držel v dlani hliněnou tabulku, nejobvyklejší byly malé tabulky do dlaně, a psal na ni písátkem z přířiznutého rákosu. V nejstarších dobách se písmo podobalo obrázkům, ale stále se zjednodušovalo, až se z obrázkového písma vyvinulo písmo klínové. Našly se celé knihovny takových hliněných tabulek různých velikostí. V hliněných knihovnách se dochovala aspoň část odborné i krásné literatury, dokonce slovníky a mluvnice. Ve staré Mezopotámii najdeme počátky důležitých vědních oborů, matematiky, geometrie, lékařství i chemie a astronomie. I rozdělení dne na dvanáct dvouhodin, tj. na čtyřicet hodin, a dělení roku na dvanáct měsíců patří k odkazům mezopotamské kultury.

Rozluštění klínového písma bylo dílem mnoha vědců a složitého postupu. Krajiny, které byly doposud známy především z biblického Starého zákona, dostávaly jinou tvář.

Mezopotamské příběhy této knihy jsou zpracovány podle překladů klínopisných záznamů, často porušených a zlomkovitých. Je jich méně než egyptských, neboť v této oblasti je vědecky zvládnuta pouze část pramenů, které by byly vhodné pro tuto knihu.

Báje mezopotamského starověku, které budete v této knize číst, jsou prastarého, většinou sumerského původu. Jména, s nimiž se v četbě setkáte, jsou akkadská. Akkadské prameny jsou pozdější, a proto úplnější. Báje putovaly od Sumerů k Akkadům, Babyloňanům a Asyřanům, měnily se a byly doplňovány.

Poslední zemí, kterou navštívíme, je

IZRAEL

Mezi egyptskou říší a územím států vznikajících a zanikajících na území Mezopotámie ležela ve starých dobách země obývaná izraelským lidem. Hraničila se Středoziemním mořem jako dnešní stát Izrael a nebyla ve starověku větší než moravskoslezská země našeho státu.

Izraelským územím protékala, tehdy jako dnes, od severu k jihu řeka Jordán. Ale na březích této řeky nevznikala žádná velká města, Jordán nespojoval vnitrozemí s mořem ani nezúrodnňoval izraelská pole jako zúrodnňoval egyptská pole Nil. Izraelci nikdy nepoznali blahobyť, který dopřávaly velkým sousedním říším řeky Nil nebo Eufrat a Tigris. A tak nezbyvalo zemědělcům v hornaté a vyprahlé zemi nic jiného než čekat na vodu přicházející z oblohy, na déšť. Věřili, že vodu z nebes posílá svému vyvolenému

lidu sám veliký a jediný izraelský bůh Jahve. Utěšovali se vírou, že vodou velkých řek se musí spokojit národy, které si Jahve neoblíbil.

Izraelci nezanechali po sobě tak skvělé umělecké a stavitelské památky jako Egypťané nebo Babyloňané. Zatímco jiné národy velkolepě zdobily své chrámy sochami a obrazy bohů, izraelské náboženství zakazovalo stavět v chrámech sochy a zdobit chrámy obrazy. Izraelský bůh byl neviditelný a nesměl se zpodobovat.

Slávu izraelského lidu nehlásají pyramidy, ale písemnictví. Izraelské báje a pověsti naší knihy patří k souvislému a rozsáhlému písemnictví. Jsou mladší než mezopotamské nebo egyptské, vznikaly v posledním tisíciletí před naším letopočtem. Nemusíme je skládat ze zlomků jako příběhy mezopotamské a egyptské. Jsou ucelené. V izraelském písemnictví najdeme knihy historické, sbírky zákonů, příběhů, pověstí a bájí, básně i knihy moudrostí.

Písemné památky starého Egypta i staré Mezopotámie upadly v zapomenutí se znalostí jejich starověkého písma. Izraelské písemné památky dostávaly časem jinou podobu, podle toho, jak se měnilo stanovisko vypravěče nebo vykladače, ale v zapomenutí neupadly nikdy. Hebrejská bible, která shrnovala v sobě izraelskou literaturu, sjednotila židovské kmeny, dala jim vědomí národa a stala se základem židovského náboženství. Nová pokolení přidávala ke starému znění nové dodatky, obměňovala příběhy a vykládala je po svém. Hebrejské bájesloví a pověsti žily a proměňovaly se v ústech vykladačů i za našeho letopočtu. V knize, která leží před vámi, bylo přihlédnuto i k novějším dodatkům a výkladům, neboť židovská tvořivost nezemřela s počátkem našeho letopočtu. Tím se tato kultura liší od mrtvých kultur staroegyptské a mezopotamské.

Hebrejské písemné památky byly přejaty i do křesťanské bible pod jménem Starý zákon a žijí tak podnes i mimo židovské náboženství ve všech křesťanských náboženstvích světa.

Říkává se:

JAKÝ KRAJ, TAKOVÍ BOZI

Těžší životní podmínky, vyprahlost země, drsný hornatý kraj daly Izraelcům představu přísného boha Jahve, neúprosného a trestajícího. Leckdy připomíná starověký Jahve velitele a jeho věřící poslušné vojáky, plnící rozkaz. I to má svůj původ v zemi, kterou Izraelci obývali.

Izraelské území bylo odedávna mezi dvěma říšemi. Tudy se valila vojska egyptských faraónů na východ a z východu vojska mezopotamská na západ. Neštěstí, které přináší válka, bylo průvodcem izraelských dějin. Jak se nemělo dostat do bájí a pověstí!

Izraelské báje jsou zrcadlem lidu stále ohrožovaného, sužovaného mocnými nepřáteli, lidu trpícího v područí nebo v zajetí. Izraelci se bránili, zatímco cizinci dobývali, Izraelci podléhali, zatímco mocnější cizí vladaři vítězili.

Izraelci byli silní jinak. Síla slabého člověka záleží v tom, v čem je síla národa slabého počtem. V jeho moudrosti. Mladý chytrý David vítězí nad hrubou silou obrovitého Goliáše.

V Davidovi je naděje i pro ty, kdo nejsou silní, a jeho příběh podnes posiluje všechny utlačené. Také nejslavnější izraelský král Šalomoun nevstupuje do pověstí jako mocný dobytčnický král, ale jako král moudrý a učený.

Všimněte si, jak málo hrdinů v izraelských příbězích spoléhá na svou tělesnou sílu. Zato jsou velikými hrdiny proroci. Proroky nazývali Izraelci moudré muže, kteří nebyli závislí na žádné vrchnosti, ani na králi, ani na kněžích, a uznávali za svého pána jenom spravedlivého boha Jahva. Obraceli se přímo k lidu, vystupovali proti křivdám, proti cizím i domácím utlačovatelům a stáli častokrát na straně chudých proti bohatým a na straně otroků. Bývali proto i pronásledováni, vězněni i ukamenováni. Všichni proroci nebyli samozřejmě stejní, někteří nebránili spravedlivou věc a podněcovali zbytečnou nenávist. Ale jejich odvaha se neprojevovala nikdy mečem.

Ve starých izraelských příbězích se také dočteme o neklidném údělu židovského národa. Vstoupíme s Izraelci do Egypta i do Mezopotámie, do Babylónu.

Na neklidné pouti doprovázel svůj vyvolený národ jediný izraelský bůh Jahve. Izraelci mu nestavěli sochy, věřili, že je neviditelný, a proto nezničitelný a věčný.

Bohové starověkých egyptských i mezopotamských bájí mohli zahynout úkladem jiného boha. Podobali se lidem a jednali jako lidé. Bojovali, hodovali, ženili se, měli děti a od lidí se lišili výjimečnými vlastnostmi, které starověký člověk obdivoval. Byli silní, stateční, moudří, krásní, ale často i krutí jako mocní panovníci starověku, a vyznali se v kouzlech a čarování. Ale i jim mnohdy nadešly chvíle, kdy ani bohu kouzla a čáry nepomáhají a bůh stárne nebo podléhá smrti jako každý člověk.

Až dočtete tuto knihu, jistě vás napadne, že některé příběhy starých Izraelců připomínají starověké mezopotamské nebo egyptské příběhy. Královský syn i vrchní obřadník dávají v egyptských pověstech rozestoupit vodě jako Mojžiš v izraelských příbězích. Příhoda Baty z egyptských bájí připomíná Josefovou příhodu s Putifarovou ženou z izraelského příběhu. Potopa v mezopotamské báji o Gilgamešovi se podobá izraelské potopě, z níž se zachrání Noe. A také Adam není v bájích jediný člověk stvořený z hlíny.

Mohli bychom vypočítávat další podobné děje. Budete-li pozorně číst, objevíte je sami. Je to tím, že starší vzdělanost egyptská a mezopotamská ovlivnila vzdělanost izraelskou. Ale ještě před sto padesáti lety se evropský čtenář dovídal o Egyptě a

Mezopotámii téměř výhradně z křesťanské bible, z její první části, ze Starého zákona. V bibli se vyprávělo o těchto zemích jako o zemích nepřátel Izraelců.

Starý zákon křesťanské bible ovlivnil evropské myšlení. Ovlivnil také umění. Veliká sochařská i malířská díla minulosti vycházejí z izraelských bájí a pověstí. Kolikrát se setkáte v uměleckých sbírkách se sochami Davida, Mojžíše, Abraháma nebo v obrazárnách s obrazy Saula, Samsona, Judity a jiných izraelských hrdinů. I literatura různých národů zpracovávala znovu a znovu v básních, povídkách, románech a dramatech příběhy starých Izraelců. A v ústech lidu žijí podnes slova i úsloví, jejichž původ si ten, kdo je vyslovuje, ani neuvědomuje. Husté tmě se podnes říká egyptská tma, nejmladšímu sourozenci benjamínek, eden místu radosti a zábavy, slaví se abrahámoviny, padesátiny — mohli bychom takových příkladů jmenovat celou řadu. Při četbě sami poznáte, odkud je jejich původ.

Příběhy izraelského starověku patří dnes už do pokladu světové literatury jako báje a pověsti starých Řeků. A s nimi i báje a pověsti staré Mezopotámie a Egypta.

Až nalistujete mezopotamský příběh o Etanovi, jistě vám připomene řeckého Ikaru, a při četbě egyptské pověsti o dobytí Joppy si vzpomenete na lest řeckého hrdiny Odyssea.

Kniha, která leží před vámi, si nekladla za úkol vědecké cíle. Ráda by vám ukázala důležitou část pokladu starého písemnictví. A chtěla by vám povědět, že člověk a lidské myšlení mají na zemi prastaré domovské právo a s nimi i lidská odvaha, statečnost, houževnatost a touha po pravdě a spravedlnosti. I touha po kráse.

1962
EDUARD PETIŠKA